

af, at man ikke kan have den mindste Mening om, hvorledes f. Eks. Forholdene i et Land som Rusland vil forme sig efter den store Krigs Afslutning, og man glemmer endda, at vore Forhold i saa høj Grad er afhængige af, hvad der sker i Udlandet.

Jeg tror ikke, at jeg er saa uenig med Indenrigsministeren, som man vil give det Udseende af. Jeg hørte nok Indenrigsministeren sige, at efter Ragnarok kom den nye Tid, og jeg har ganske vist ikke været saa sikker paa, at Ragnarok vilde føre til en ny Tid, men naar Indenrigsministeren udtalte, at hvis man ikke troede paa noget nyt og bedre — jeg erindrer ikke Ordene; som blev sagt i Gaar Aftes —, saa var det ikke til at leve, vil jeg betone, at min Tankegang er og vil altid være den, at selv om man nu ikke var sikker paa, at det blev saa meget bedre, selv om man troede, at Forholdene blev vanskeligere, byrdefuldere, og at Morgenrøden ikke vilde skinne klart og straalende over Danmark, just naar Verdenskrigen er forbi, saa skal man dog være akkurat lige parat til at arbejde for det, man finder er rigtigt og forsvarligt at gennemføre, uden Hensyn til, om der maaske kommer Reaktion i Stedet for Frigørelse, om der bliver gode Kaar for de sociale Krav, som Socialdemokratiet til Dels repræsenterer sammen med os andre, eller ikke. Om Menneskeslægten som Helhed kommer til at befinde sig bedre eller slettere efter Verdenskrigen, det ved jeg ikke, og det ved heller ikke det ærede Medlem for Københavns 5te Valgkreds; end ikke Indenrigsministeren ved noget derom, skønt han har passet sit Ministerium saa fortrinligt. Men hvordan det end gaar, om Jorden er brændende eller kold, saa er der ikke andet for os at gøre end ganske trygt at arbejde videre, og ingen har Lov til at gaa ud og plante Kaal, som min Kollega Indenrigsministeren sagde, undtagen naar det er hans Opgave at plante Kaal — der er jo i og for sig ikke noget ondt deri, Kaal er en god Spise baade for Mennesker og delvis ogsaa for Dyr —; men hvis man ellers har andet at tage sig til, maa man gøre det paa samme Maade, hvordan Forholdene saa former sig efter denne Verdenskrig.

Jeg har brugt det Ord, at Samfundet omformes og vi med det, og at Social-

demokratiet ogsaa omformes sammen med det. Det ærede Medlem (Borgbjerg) fandt nogen Modsætning mellem dette og saa et gammelt fransk Ord, jeg havde brugt. Det var for Resten ikke gammelt; det er en fransk Forfatter, Alphonse Karr, der har benyttet det til en Titel paa en Bog: Jo mere det skifter, des mere bliver det det samme. Jeg vil ikke citere paa Fransk. Jeg hørte det ærede Medlem fra Æbeltoft (N. Neergaard) citere Tysk herinde, det bebrejder jeg ham, man skal tale Dansk; selv om man benytter et tysk eller fransk Citat, bør man oversætte det. Imidlertid, der er ingen Modsætning mellem den franske Forfatters Ord og det, jeg sagde om, at vi omformes med Samfundet. Naar noget omformer sig ganske langsomt, vil det netop sige, at det er det samme Stof, der antager forskelligt Præg. Jeg behøver jo ikke at oplyse det ærede Medlem for Københavns 5te Valgkreds om, at her i Verden er det altid det samme Stof, som antager Hundreder og Tusinder af Former, medens Stoffet vedbliver at være ens. Saaledes omformes ogsaa Samfundet, men Menneskene de bliver desværre ved at være de samme. Der bliver ikke saa stor Forskel, som det ærede Medlem tror. Det synes jeg for Resten, man faar bekræftet, naar man ser hen til den Krig, som nu aldrig er ude af vore Tanker; det forekommer mig, at intet alvorligt Menneske kan tænke paa noget uden altid at have en Bitanke henvendt mod Krigen. Jeg synes dog, at denne viser, i hvilken Grad Menneskeslægten er ens, bliver ved at være ens. Vi havde dog, i hvert Fald nogle af os, troet det umuligt, at en saadan Krig kunde rase over Verden — og rasere Verden. Jeg skal ikke udtale nogen Mening om, hvad Krigen skyldes; jeg tror heller ikke, det kan sammenfattes i et enkelt Ord, et enkelt Begreb. Jeg kan godt begribe, at nogle ensidigt fremstiller det og det som Grunden, men jeg mener nu ikke, det i Øjeblikket kan forklares, hvad Aarsagen er. Vi er for nær inde paa det, og Spørgsmaalet er endnu mere kompliceret, end man i Øjeblikket antager. Men jeg tror, at den bunder overordentlig dybt i den menneskelige Natur, og det er den, jeg har nogen Tro paa ikke skifter; i alt Fald har vi ikke set den skifte.